

Teksty biblijne w *Cwiczeniu Katechismowym* Szymona Krofeja – osiemnastowiecznym zabytku piśmiennictwa kaszubskiego

Streszczenie

W artykule pt. „Teksty biblijne w *Cwiczeniu Katechismowym* Szymona Krofeja – osiemnastowiecznym zabytku piśmiennictwa kaszubskiego” podjęta została próba ukazania tekstów biblijnych cytowanych w zaliczanym do najstarszych zabytków piśmiennictwa kaszubskiego, druku z 1758 r., którego pełny tytuł brzmi: *Cwiczenie Katechismowe, przez Pytania y Odpowiedzi, według Przetłumaczenia Szymona Krofeja, Na Ządanie wielu pobożnych serc do Druku podane Roku pańskiego 1758*. Jak ustalili badacze, edycja z 1758 r. została już w dużej mierze zmodyfikowana i pozbawiona charakterystycznych cech kaszubskich, jakimi cechowały się wcześniejsze edycje *Ćwiczenia katechizmowego*, których jednak żaden egzemplarz nie zachował się. W samym zabytku zidentyfikowano około 40 tekstów biblijnych będących bardziej lub mniej wiernymi cytatami ze Starego i Nowego Testamentu, bądź też kompilacjami kilku cytatów. Ilość cytatów z Nowego Testamentu (ok. 25-35) przekracza ponad pięciokrotnie ilość cytatów ze Starego Testamentu (5). W cytatach tych tylko nieznacznie zaznaczają się pewne pomorskie cechy regionalne. Niemniej, choć jest to zabytek, którego poddano zabiegowi usunięcia specyficznych cech językowych pomorskich i wprowadzono w ich miejsce zasady pisowni ówczesnej polszczyzny, *Ćwiczenie katechismowe* należy do najstarszych znanych tekstów zawierających fragmenty biblijne zapisane, przynajmniej w pewnym stopniu, po kaszubsku.

Ks. Bogdan FERDEK

Studia Gnesnensia
Tom XXXI (2017) 19–31

Duchowość jako interioryzacja dogmatu

Streszczenie

We współczesnym Kościele, jak i poza nim, panuje *moda* na duchowość. Po II Soborze Watykańskim zaczęto poszukiwać nowej duchowości – wspólnotowej, otwartej na świat, niesakralnej, świeckiej i solidarnej ze światem. Taka duchowość miała być przeciwieństwem dogmatyzmu. Za dogmatyzm uznano nauczanie przyjęte wiarą. Poszukiwania duchowości wolnej od dogmatyzmu doprowadziły do osłabienia związków duchowości z dogmatyką. Duchowość wolna od dogmatu staje się transpozycją kartezjańskiego „myślę, więc jestem” na terenie duchowości – „odczuwam, więc jestem”. Zamiast być interioryzacją dogmatu duchowość staje się jego odrzuceniem w imię subiektywnych odczuć. Bez związku z dogmatem duchowość dryfuje więc w kierunku bezdroży. To dogmat niejako trzyma duchowość na nadprzyrodzonym poziomie i zabezpiecza ją przed dryfowaniem w kierunku przyrodzoności. Taką duchowością na poziomie przyrodzonym jest ta, która bazuje wyłącznie na doświadczeniu, ćwiczeniu i przeżywaniu. Do duchowości należałoby odnosić zasadę: *prawo dogmatu – prawem duchowości*. Przy czym zasada ta działa tylko w jedną stronę, tzn. duchowość musi być interioryzacją dogmatu, a nie odwrotnie w imię duchowości nie można subiektywnie reinterpretować dogmatu lub tym bardziej go odrzucać. Działanie zasady w drugą stronę, czyli *prawo duchowości – prawem dogmatu*, rodzi następujące niebezpieczeństwo: jeżeli np. ktoś bezkrytycznie tkwi w zielonoświątkowej duchowości, to znacznie wierzyć jak zielonoświątkowiec. Dlatego też zdogmatyzowane treści wiary mają dynamizować życie duchowe i zabezpieczać je przed wszelkiego rodzaju wypaczeniami.

Słowa kluczowe: duchowość, dogmat, Kościół, prawda, religijne doświadczenie.

Wartość miłosierdzia w budowaniu ludzkich relacji w społeczeństwie

Streszczenie

Z przekonaniem trzeba podkreślić, że opowiadanie się człowieka po stronie miłosierdzia, które najpełniej odsłonił Chrystus, stanowi najwspanialszy przyczynek do rozwiązywania życiowych problemów i tworzenia cywilizacji miłości w świecie, w której człowiek nie będzie już padał ofiarą dominacji jednych nad drugimi, lecz będzie akceptowany w swojej niepowtarzalnej godności i będzie w stanie w takim duchu świadczyć miłosierdzie innym. Można więc powiedzieć, że uznanie miłosierdzia za konieczną zasadę kształtowania podmiotowo-osobowych stosunków społecznych stanowi szansę na ubogacenie ludzkiej egzystencji w wymiarze indywidualnym i wspólnotowym i stwarza ocalające perspektywy życia człowieka i społeczności w pokoju i we wzajemnej współpracy.

Słowa kluczowe: Miłosierdzie Boże, miłosierdzie człowieka, wiara, ufność, relacje społeczne.

Jak afirmować milczenie Boga?

Streszczenie

Próba refleksji nad kwestią milczenia Boga jest z istoty swej subiektywna, ale także przynosząca niejednokrotnie więcej pytań niż odpowiedzi, zarówno po stronie osób niewierzących, jak tych wierzących. Z jedną tylko różnicą, że ci pierwsi w odróżnieniu od drugich są w swoim dochodzeniu racji bardziej narażeni na zniecierpliwienie i rezygnację. Poza tym wierzącym łatwiej „odnaleźć się” w milczeniu Boga, bo i sami zachowują większą skłonność milczenia w wierze. Ostatecznie każdy poszukujący głębszych treści w celu własnego spełnienia wcześniej czy później dotyka problemu milczenia Boga. Wtedy pojawia się często pragnienie zniesienia jakiegokolwiek bariery niedostępności Boga oraz dojścia do pełni poznania Jego misterium, czego jednostka ludzka ani cała społeczność obecnie i w oparciu o swoje dążenia nie są w stanie osiągnąć.

Słowa kluczowe: milczenie Boga, relacje, wrażliwość, szczęście, misterium.

Chrystologia Soboru Konstantynopolskiego II

Streszczenie:

To, co istotne z chrystologicznego punktu widzenia, wyrażone zostaje na Soborze Konstantynopolskim II w dziesięciu anatematyzmach, które dotyczą w zasadzie trzech zagadnień: stwierdzenia bezdyskusyjnej jedności Logosu, także po wcieleniu, przy zachowaniu nienaruszonej integralności boskiej i ludzkiej natury; wykluczenia w Nim jakiegokolwiek podziału, dzięki czemu zjednoczenie Logosu z naturą ludzką oznacza zjednoczenie w osobie; i wreszcie reinterpretacji chalcedońskiej formuły «*w dwóch naturach*» tak, by była ona zgodna z wypowiedziami Cyryla Aleksandryjskiego. Konstantynopol II został zaakceptowany przez swój związek z Chalcedonem. Z tego też tytułu dziesięć pierwszych anatematyzmów Soboru Konstantynopolskiego II można uznać za interpretację Soboru Chalcedońskiego.

Jezus Chrystus – jedyny Pośrednik stworzenia i zbawienia

Streszczenie

Nowy Testament ewidentnie podkreśla, że wszystko zostało stworzone w Chrystusie, przez Chrystusa i ze względu na Chrystusa, to znaczy, że Jezus z Nazaretu stanowi centrum stworzenia. Bóg Ojciec stworzył wszystko za pośrednictwem wiecznego Słowa, ale trzeba także podkreślić, że stworzenie dokonało się za pośrednictwem Słowa wcielonego. Domaga się tego dzisiejsza chrystologia, rozwijająca się zarówno na gruncie biblijnym, jak i dogmatycznym. Należy go pogłębić także z tej racji, że w naszych rodzimych wypowiedziach teologicznych jest ono ujmowane tylko ogólnikowo i raczej okazyjnie. W niniejszym opracowaniu zwracamy najpierw uwagę na biblijne podstawy i perspektywy sygnalizowanego zagadnienia, by potem wskazać na jego konsekwencje teologiczne, zwłaszcza w odniesieniu do soteriologii. Wskazujemy ponadto, że odnowiona wizja centralnej roli Słowa wcielonego w stworzeniu i w odkupieniu zakłada potrzebę „przystosowania” potocznej teologii do uznania powszechnego prymatu Jezusa Chrystusa.

Słowa kluczowe: Jezus Chrystus, Pośrednik, stworzenie, wcielenie, zbawienie, powszechność zbawienia, pośrednictwo.

Dlaczego oni zwyciężają? Teologiczna ocena judejskiej kampanii Antiocha V Eupatora w 1 Mch 6,47-54

Streszczenie

Ciąg zdarzeń dziejących się w Judei po śmierci Antiocha IV Epifanesa przybierał dla powstańców machabejskich postać coraz bardziej niepomyślną. Fakt ów powinien tym bardziej dziwić, że w ocenie hagiografa śmierć pogańskiego króla była oczywistą karą Bożą za jego bezlitosne i brutalne postępowanie wobec Żydów (6,12-13). Abiblijny opis inwazji wojsk seleuckich przeciw powstańcom nie zrealizował swych podstawowych założeń jedynie dlatego, że splot nieprzewidzianych wydarzeń spowodował przerwanie całej kampanii armii seleuckiej w Judei i konieczność pozostawienia nierozwikłanego na czyjąkolwiek korzyść stanu rzeczy. W takim opisie autor natchniony stawia ważne pytanie teologiczne o zaistnienie niekorzystnych dla powstańców wydarzeń i ich wzrastającą niemożność osiągnięcia tego, co wcześniej z Bożą pomocą się udawało w o wiele mniej sprzyjających okolicznościach. Opis oblężenia Jerozolimy przez wojska imperium podaje pierwszą, choć jeszcze tylko częściową odpowiedź, dlaczego ciemieźca Żydów może osiągać sukcesy w walce z tymi, którzy są przecież – jak się im wydaje – wspierani przez Boga Izraela.

Słowa kluczowe: Septuaginta, Pierwsza Księga Machabejska, Antioch V Eupator, Juda Machabeusz, teologia biblijna, księgi deuterokanoniczne.

Maryja – „Niewiasta pamiętająca” według papieża Franciszka

Streszczenie

Artykuł udziela odpowiedzi na pytanie o teologiczną treść tytułu „Niewiasta pamiętająca”, jaki nadał Maryi papież Franciszek. Składa się z dwóch rozdziałów, które odpowiadają dwóm funkcjom pamięci: zachowywanie i przekazywanie tego, co się zachowało. Pierwszy rozdział wskazuje najpierw na treść, jakie Maryja nosiła w swoim sercu (zbawcze wydarzenia Jezusa, których była świadkiem), a następnie wyjaśnia, że „wszystkie te sprawy” starała się nie tylko zachowywać w pamięci, ale też zgłębiać w wierze, na ile było Ją stać. Drugi rozdział ukazuje Maryję jako Matkę wspomagającą Kościół na drodze pamięci. Czyni to na dwa sposoby: jest wyjątkowym świadkiem tajemnicy Chrystusa na drodze wiary Kościoła (patrzmy na Jezusa poprzez Maryję, „Jej oczami”) oraz stanowi wzór pamięci o zbawczych dziełach Boga w naszych dziejach.

Słowa kluczowe: Maryja, chrześcijańska pamięć, papież Franciszek.

Duchowni ordynowani w latach 1539–1544 przez biskupów kujawskich: Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego

Streszczenie

W niniejszym opracowaniu podjęto temat święceń duchowieństwa przez dwóch biskupów diecezji kujawskiej (Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego) w pierwszej połowie XVI w. Wykazy duchownych, którym hierarchowie ci udzielili święceń, wpisane są do ich akt czynności biskupich przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. W sumie w latach 1539-1544 obaj biskupi udzielili niższych bądź wyższych święceń blisko 100 duchownym.

Słowa kluczowe: diecezja włocławska, biskup Łukasz Górka, biskup Mikołaj Dzierzgowski, duchowieństwo, XVI wiek, święcenia.

Ks. Piotr OSTAŃSKI

Studia Gnesnensia
Tom XXXI (2017) 145–168

Ogród zwany Getsemani (Mt 26,36). Getsemani i inne aramejskie nazwy własne miejsc w greckim tekście Nowego Testamentu

Streszczenie

Uczeni nie mają wątpliwości, iż mieszkańcy rzymskiej Palestyny w I wieku po Chr. posługiwali się trzema językami: hebrajskim, aramejskim i greckim. Językiem ojczystym Jezusa był aramejski.

W Nowym Testamencie, który zachował się w języku greckim, znajduje się sporo wyrazów i sformułowań aramejskich. Mogą one wskazywać na oryginalny język Jezusowych pouczeń. W niniejszym artykule dokonano analizy aramejskich toponimów przekazanych przez autorów biblijnych w greckiej transkrypcji. Jest to pięć nazw rozpoczynających się od sylaby *Bēth-* („dom”): *Bēthania* („dom Chananiasza” lub „dom fig” albo „dom biednych”), *Bēthabara* („dom brodu”), *Bēthphagē* („dom niedojrzałych fig”), *Bēthsaida* („dom myśliwego” lub „dom rybaka”) oraz *Bēthesda* („dom łaski” lub „dom wstydu”), a także cztery toponimy związane z topografią starożytnej Jerozolimy i męką Jezusa: *Gethsēmani* („Tłocznia Oleju”), *Gabbatha* („Wyniosłość”, „Wzniesienie”, „Podwyższenie”), *Golgotha* („Czaszka”) oraz *Hakeldamach* („Pole Krwi”).

Obok aramejskich toponimów, w Nowym Testamencie znajduje się wiele innych terminów aramejskich, zarówno słów pospolitych i wyrażeń, jak i antroponimów. Wymagają one osobnego opracowania.

Słowa kluczowe: język aramejski, grecki Nowy Testament, toponimy.

Formacja duchowa świeckich w Szkole Katechistów Archidiecezji Poznańskiej

Streszczenie:

W artykule została przedstawiona formacja duchowa świeckich katechistów prowadzona przez Szkołę Katechistów Archidiecezji Poznańskiej. Przeprowadzone badania upoważniły autora do następujących stwierdzeń: formacja prowadzona przez Szkołę Katechistów ma wszechstronny charakter i obejmuje wymiar duchowy, dogmatyczny (w szczególności moralny i biblijny), pastoralny oraz pedagogiczno-katechetyczny, a całość działań formacyjnych jest podzielona na tzw. formację podstawową oraz stałą. Pierwsza z nich jest skierowana do kandydatów na katechistów i trwa niespełna półtora roku, a druga dotyczy katechistów i udział w niej stanowi jeden z warunków przedłużenia misji kanonicznej na kolejny rok. Na formację, także duchową, składają się zarówno elementy stałe, niezmiennie, jak i bieżące, zmieniające się każdego roku i dostosowane do aktualnych potrzeb adresatów; zajęcia formacyjne przybierają różne formy: rekolekcji, praktyk duchowych i modlitewnych, wykładów, warsztatów, ćwiczeń, spotkań z zaproszonymi gośćmi. Formacja prowadzona przez Szkołę Katechistów wpisuje się w wezwania Kościoła dotyczące katechezy dorosłych w dwojaki sposób: kandydaci na katechistów oraz sami katechiści korzystają z niej dla własnego pożytku duchowego, a jednocześnie tak przygotowani i ukształtowani poprzez swoją posługę w parafiach pomagają tym, do których są posłani. Zagadnienia podejmowane w ramach formacji duchowej dotyczą istotnych tematów dotyczących chrześcijańskiego życia duchowego, zarówno jego istoty, jak i uwarunkowań oraz najważniejszych aspektów, jednakże najważniejszym celem duchowej formacji jest pomoc w rozwinięciu i pogłębieniu osobistej więzi z Chrystusem kandydata na katechistę oraz katechisty.

Słowa kluczowe: szkoła katechistów, archidiecezja poznańska, formacja duchowa, katecheza dorosłych.

Eucharystia sakramentem królestwa Bożego. Wybrane wątki z teologii eucharystycznej Aleksandra Schmemanna

Streszczenie

Aleksander Schmemann (1921-1983) należy do najważniejszych współczesnych myślicieli prawosławnych, którzy tworzyli na emigracji we Francji oraz w Stanach Zjednoczonych. *Eucharystia: misterium Kościoła* to ostatnie dzieło tego wybitnego myśliciela. Stanowi ciąg rozmyślań poświęconych Eucharystii, będących świadectwem i owocem ponad trzydziestoletniej pracy tego prawosławnego duchownego jako duszpasterza, wykładowcy, pisarza. Niniejszy tekst podejmuje dwa wybrane wątki z jego teologii eucharystycznej. Po pierwsze, w Eucharystii rzeczywistością jest Kościół jako zgromadzenie zwołane przez zmarłego Pana. Po drugie, Święta Liturgia jest misterium, poprzez które objawia się i realizuje rzeczywistość królestwa Bożego.

Słowa klucze: Aleksander Schmemann, Eucharystia, Kościół.

Duchowny inwestorem sacrum kościelnego

Streszczenie

W pieczy i administracji inwestora kościelnego (kuria, proboszcz) znajdują się zarówno zabytkowe, jak i współczesne kościoły. Duszpasterz staje między twórcami i konserwatorami a użytkownikami tychże obiektów kultu, czyli wiernymi. W poczuciu odpowiedzialności strzec powinien jego godności i piękna, mimo szerzącego się liberalizmu, relatywizmu i nihilizmu. Zadbac zarazem powinien o integrujący charakter samej przestrzeni sakralnej, jak i sprawowanej tamże liturgii, modlitwy indywidualnej czy adoracji. Opcja mistagogiczna i kontemplacyjna pozwoli uchronić kościoły przed kiczem, bałwochwalstwem czy desakralizacją.

Słowa kluczowe: duszpasterz, twórcy, wierni, sacrum, piękno, liturgia, adoracja, modlitwa indywidualna, kontemplacja, relatywizm, kicz, bałwochwalstwo.

Osobiste doświadczenie nawrócenia a odkrycie powołania do kapłaństwa i posługa duszpasterska św. Eugeniusza de Mazenoda

Streszczenie

Historia wiary Eugeniusza de Mazenoda wpisuje się w dynamikę eklezjalnego modelu „nawrócenie-powołanie-misja”. Nawrócenie obejmuje osobiste doświadczenie własnego odkupienia, którego Eugeniusz doznaje w kulminacyjnym punkcie w czasie ceremonii Wielkiego Piątku roku 1806 lub 1807. Doznanie to nadaje nowy kierunek w jego życiu oraz dookreśla jego osobistą duchowość. Z jej pnia wyrasta pragnienie zadośćuczynienia, skonkretyzowane w odczytaniu kapłańskiego powołania owocującym charyzmatem założycielskim wspólnoty apostołskiej. Nawrócenie staje się nie tylko początkiem odkrycia powołania, ale także przestrzenią jego realizacji jako odpowiedzi na odkupieńczy dar łaski. Misja, która wypływa z posługi kapłańskiej de Mazenoda, jest skoncentrowana na ewangelizacji ubogich mieszkańców ówczesnej Prowansji i jest kontynuowana dziś w całym Kościele przez jego duchowych synów: Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej.

Słowa klucze: Eugeniusz de Mazenod, nawrócenie, powołanie kapłańskie, duchowość sulpicjańska, ewangelizacja, Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej.

Fałszywe rozumienie wolności we współczesnym świecie w kontekście praktyk przeciwko życiu

Streszczenie

Artykuł pt. *Fałszywe rozumienie wolności we współczesnym świecie w kontekście praktyk przeciwko życiu* prezentuje problematykę dotyczącą podstawowych wartości ludzkiego życia. We współczesnym świecie uwidacznia się głęboki ludzki indywidualizm. Wolność ludzka jest wartością najwyższą. W imię wolności można decydować o tym, kto może żyć, a kto nie. Fałszywe rozumienie wolności jest przyczyną wielu ludzkich tragedii. Aborcja, eutanazja czy inne praktyki przeciwko życiu pokazują, że fałszywie rozumiana wolność pozwala na podważenie fundamentalnego prawa człowieka do życia. Powrót do koncepcji prawa naturalnego i do chrześcijańskiej etyki jest gwarancją prawidłowego rozumienia ludzkiej wolności.

Słowa kluczowe: wolność, hedonizm, rozum ludzki, relatywizacja prawdy, aborcja, eutanazja, sztuczna inseminacja, eksperymenty medyczne.

Ks. Tomasz NAWRACAŁA

Studia Gnesnensia
Tom XXXI (2017) 253–270

Zamierzona odwaga czy przypadek? Zastosowanie pojęcia mutacji w nauczaniu Benedykta XVI

Streszczenie

Rozum i wiara zdają się wyznaczać dwie odrębne rzeczywistości, które dla wielu współczesnych pozostają jeśli nie w konflikcie, to przynajmniej w nieustannej sprzeczności. Tymczasem Magisterium Kościoła wciąż pokazuje, że w stosunku do prawdy, jednej i niepodzielnej, rozum i wiara odgrywają tę samą służebną funkcję. Wzięte razem prowadzą człowieka ku prawdzie, która jest synonimem samego Boga. Kształtowanie relacji między wiarą a rozumem można w dość oryginalny sposób prześledzić w nauczaniu Benedykta XVI. Posługując się terminem kojarzącym się ze światem biologicznej ewolucji, papież próbuje opisać zmiany dokonujące się w świecie oraz wyjaśnić najgłębsze misteria wiary chrześcijańskiej. Niniejszy artykuł stara się ukazać zastosowanie pojęcia mutacja oraz jego możliwe wykorzystanie na gruncie teologii.

Słowa kluczowe: wiara, mutacja, zmartwychwstanie, przemiana, wcielenie.

Kościół pierworodnych (Hbr 12,23a) i pierworodność Jezusa Chrystusa w świetle przepisów Starego Testamentu i postanowień patriarchy Jakuba

Streszczenie

Przedmiotem studium są słowa zaczerpnięte z Listu do Hebrajczyków: *Przystąpiliście (...) do Kościoła pierworodnych, którzy są zapisani w niebiosach* (Hbr 12,22a.23a). Odnosząc się do błogosławieństwa Jakuba i reguł Starego Testamentu dotyczących praw i obowiązków pierworodnego, autor ukazuje Jezusa Chrystusa jako Pierworodnego Nowego Przymierza, w którym urzeczywistniły się i zrealizowały słowa patriarchy.

Słowa kluczowe: Pierworodny, prawa, przywileje i obowiązki pierworodnego, *Kościół pierworodnych, Pierworodny pośród braci, Pierworodny nad każdym stworzeniem, Pierworodny pośród umarłych.*

Justyna SPRUTTA

Studia Gnesnensia
Tom XXXI (2017) 295–305

Prymat apostoła Piotra w sztuce wczesnochrześcijańskiej

Streszczenie

Już w pierwotnym Kościele istniała świadomość prymatu Apostoła Piotra. Jezus Chrystus udzielił temu apostołowi władzy nad Kościołem. Prawdę tę ukazywała także sztuka wczesnochrześcijańska. Rzymskie malarstwo katakumbowe, mozaiki w bazylikach i reliefy na sarkofagach przedstawiają zwłaszcza dwa tematy: *traditio Legis* i *traditio clavium*. Tematy te wyraźnie uwydatniają prymat Piotra w Kościele. Ponadto apostoł ów wyobrażany jest jako nauczający *ex cathedra*, ale i jako przewodzący – na wzór Mojżesza – ludowi wybranemu.

Słowa kluczowe: Apostoł Piotr, sztuka wczesnochrześcijańska, prymat, Kościół, Mojżesz, nauczanie *ex cathedra*, Skala.

Imperializm Unii Europejskiej

Streszczenie

Polska, przystępując do Unii Europejskiej, miała świadomość, że w tej zorganizowanej grupie starych państw Niemcy dominują i są najważniejszym państwem niemal w każdej dziedzinie życia społecznego i politycznego. Niemcy od wielu lat tę dominację pragną podkreślić, szczególnie w dziedzinie ekonomicznej jako najważniejsze państwo, od którego zależą pozostałe państwa w sensie gospodarczym, narzucając pozostałym państwom także uzależnienie polityczne. Jednym z ważnych założeń Niemiec jest, by Europa była jednym państwem federalnym, czyli państwem zjednoczonej Europy z dominacją niemiecką, tworząc niejako kolejną IV Rzeszę, wykluczając działania militarne, na których ponieśli klęskę. Niemieckie władze z kolejnymi kanclerzami i obecną Angelą Merkel na czele pragną stworzyć kolejne imperium niemieckie, podporządkują sobie pozostałe państwa w Unii Europejskiej.

Narzucają państwom unijnym, także Polsce, na różne sposoby swoją pychę, ateizm w różnych odmianach i kontrolę nad życiem politycznym, społecznym i gospodarczym. W tej ostatniej dziedzinie ekonomicznej Polska z Niemcami jest najbardziej powiązana, chociażby ze względów najbliższego sąsiedztwa. Dlatego Polska przed tą dominacją imperialną niemiecką musi się bronić, by zachować swoją tożsamość narodową.

Słowa kluczowe: niemiecka pycha, imperializm i ateizm w Unii Europejskiej.

Wybrane wątki z teologii sakramentu chrztu w starszej formie rytu rzymskiego w dziesiątą rocznicę *Summorum Pontificum* papieża Benedykta XVI

Streszczenie:

Sakrament chrztu jest związany z wiarą chrześcijańską i chrześcijańskim życiem. W katolickiej teologii sakrament ten jest nazywany czasami – *ianua sacramentorum*. Obecnie zgodnie z wolą papieża Benedykta XVI ryt rzymski ma dwie formy: zwyczajną oraz nadzwyczajną. Rok 2017 jest dziesiątą rocznicą promulgowania specjalnego papieskiego dokumentu *Summorum Pontificum*.

Artykuł porusza zagadnienie wybranych aspektów katolickiej doktryny w starszej formie liturgii chrzcielnej. Autor artykułu pragnie ukazać strukturę chrztu w Nadzwyczajnej Formie Rytu Rzymskiego, teologię tego sakramentu według starożytnej zasady – *lex orandi – lex credendi* oraz miejsce starszej formy w życiu Kościoła katolickiego.

Słowa kluczowe: chrzest, Nadzwyczajna Forma Rytu Rzymskiego, *Summorum Pontificum*, liturgia.

Nowe źródła do dziejów zamku i dóbr gołuchowskich odnalezione w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie

Streszczenie

W 2016 roku w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie grupa inwentaryzująca Bibliotekę Katedralną w Gnieźnie odkryła pewien zbiór dotąd nieprzebadanej dokumentacji. Po wstępnym przebadaniu dokumentów okazało się, iż jest to pewna część archiwum zamku i dóbr gołuchowskich, które dotąd było uznawane za zaginione. Znaleźisko jest o tyle ciekawe i ważne, iż uzupełnia ona białą plamę w historii zamku oraz dominium gołuchowskiego. Dzięki niemu możemy odtworzyć osiemnastowieczną historię Gołuchowa i okolicznych wsi oraz uregulować sporne i niezbadane dotąd kwestie. Niniejszy artykuł zawiera informacje na temat całości znaleźiska oraz zarysowuje problemy badawcze.

Słowa kluczowe: Gołuchów, majątek, zamek w Gołuchowie, odkrycie, dokumenty, Mikołaj Swinarski, Anna Chlebowska, Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie.